

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“
Факултет „Финанси“
Катедра „Финанси и кредит“

Докторант Захарина Руменова Томова

Докт. № d010221295

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и
застраховка“ (Финанси)

на тема:

**ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И ПРОЕКТНИ
ИЗМЕРЕНИЯ НА ФОЛКЛОРНИТЕ ФЕСТИВАЛИ
КАТО СПЕЦИАЛНИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪБИТИЯ**

Научен ръководител:

Проф. д-р Теодора Димитрова

Свищов

2025

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита на заседание на катедрения съвет на катедра „Финанси и кредит“ при Факултет „Финанси“ на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - гр. Свищов.

Данни за дисертационния труд:

Брой страници: 217 стр.

Брой фигури: 12

Брой таблици: 4

Брой таблично-диаграмни интерпретации: 21

Брой приложения: 4

Брой литературни източници: 121

Брой публикации на дисертанта: 3

Материалите по защитата са на разположение в Отдел „Докторантура и академично развитие”.

СЪДЪРЖАНИЕ НА АВТОРЕФЕРАТА

I. Обща характеристика на дисертационния труд	4
1. Актуалност на темата	4
2. Обект и предмет на изследването	4
3. Изследователска теза	5
4. Цел на дисертационния труд	5
5. Задачи и методология на изследването	5
6. Обхват на изследването	6
7. Структура на изследването.....	6
II. Основно съдържание на дисертационния труд.....	8
Глава първа. Същностни аспекти и проектни измерения на фестивалите като специални туристически събития.....	8
Глава втора. Фолклорните фестивали в контекста на регионалния туризъм - финансови и управленски аспекти	15
Глава трета. Емпирично изследване на проектното и финансовото управление на фолклорен фестивал по примера на фестивала на хороигралците „Харизмата на хорото“ - Свищов.....	20
Заключение	25
III. Насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията	28
IV. Справка за научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд.....	29
V. Списък с публикациите на докторанта	32
VI. Справка за съответствие с националните изисквания по Правилника за приложение на Закона за развитие на академичния състав в Република България.....	33
VII. Декларация за оригиналност на дисертационния труд	34

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Актуалност на темата

Актуалността на темата „Финансово управление и проектни измерения на фолклорните фестивали като специални туристически събития“ се обуславя от нарастващата социално-икономическа значимост на туристическата сфера от бързите темпове на отраслов растеж, както и от необходимостта от активизиране на управленските дейности за решаване на проблемите в развитието на туристическата сфера, в т. ч. тези с финансово изражение. Прилагането на механизми за устойчиво развитие изисква системност, всеобхватност и последователност при реализацията и управлението на този процес в зависимост от приоритетите в процесите на икономическо, екологично и социално развитие.

Фестивалният туризъм като интегрирана социално-икономическа система има множество специфични особености, които трябва да се вземат предвид при формирането на модели и прогнози за неговото развитие и по-специално - териториалните условия, които притежават различно ниво на концентрация на туристически ресурси и определени видове туризъм.

2. Обект и предмет на изследването

Обект на изследването: Обект на дисертационния труд са фолклорните фестивали като специални туристически събития.

Предмет на изследването: Предмет на изследването е съвкупността от организационно-икономически и управленски отношения, които осигуряват устойчивото развитие на туризма и на туристическите територии.

3. Изследователска теза

Фолклорният фестивал е специално туристическо събитие, чието ефективно проектно и финансово управление го трансформира в устойчив модел за стимулиране и въздействие върху местната икономика, социалното привличане и регионалната разпознаваемост през призмата на националната култура.

4. Цел на дисертационния труд

Целта на дисертационния труд е да се изследва финансовото управление и проектите измерения на фолклорните фестивали като специални туристически събития.

5. Задачи и методология на изследването

От така дефинираната цел могат да се формулират следните основни задачи:

1. Анализ и оценка на същностните аспекти и проектни измерения на фестивалите като специални туристически събития.
2. Анализ на финансовите и управленските аспекти на фолклорните фестивали в контекста на регионалния туризъм.
3. Емпирично изследване на проектното и финансовото управление на фолклорен фестивал на хороигралците „Харизмата на хорото“ - Свищов и формулиране на оптимизационни решения.

За целите на изследването са използвани основни **изследователски методи**: статистическо проучване, синтез, индукция, дедукция, литературен обзор, ретроспективен анализ на данни, графично моделиране, анкетно проучване.

За обработка на данните са приложени софтуерни решения: Microsoft Excel, програмни модули на Python и R за обработка и кръстосан анализ на първични данни.

6. Обхват на изследването

За конкретизация на настоящето проучване и повишаване на изследователската му значимост авторът си поставя следните ограничителни параметри: В дисертационния труд фолклорния фестивал се представя като проект, който ще бъде реализиран, с обхват на всички дейности по организацията му като специално туристическо събитие. В тази връзка приложимостта на финансовото управление и проектните измерения на фолклорния фестивал се представя в организационен аспект като част от процеса по вземане на решения за повишаване на ефективността, устойчивостта и конкурентоспособността му като специални туристически събития, и за максимизиране на неговия принос към развитието на туристическата дестинация.

Извън обхвата на изследването остава формата на фолклорния фестивал като проектно предложение за финансиране по програмите на Европейския съюз, респективно финансовото му управление.

7. Структура на изследването

Дисертационният труд е в обем от 217 страници, от които 188 основен текст, с 12 фигури, 4 таблици и 21 таблично-диаграмни интерпретации на данни. В структурно отношение включва увод, изложение в три глави, заключение, 4 приложения и списък с използвани 121 литературни източници и информационни ресурси, със съществуващи адреси към съдържанието им в Интернет, актуални към м. ноември, 2025 г. Приложена е декларация за оригиналност и достоверност.

Съдържание на дисертационния труд:

У В О Д

ГЛАВА 1. СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ И ПРОЕКТНИ ИЗМЕРЕНИЯ
НА ФЕСТИВАЛИТЕ КАТО СПЕЦИАЛНИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪБИТИЯ

1.1. Възникване и развитие на фестивалите

1.2. Характеристика на събитийния туризъм. Проектни измерения на специалните туристически събития

1.3. Потенциал на фолклорните фестивали като специални туристически събития

1.4. Резюме и изводи по първа глава

ГЛАВА 2. ФОЛКЛОРНИТЕ ФЕСТИВАЛИ В КОНТЕКСТА НА РЕГИОНАЛНИЯ ТУРИЗЪМ - ФИНАНСОВИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ

2.1. Развитие на туристическата дестинация чрез фолклорен туризъм

2.2. Алгоритъм за разработване на регионална стратегия за развитие на фолклорен туризъм

2.3. Инструментарий за мониторинг на устойчивото развитие на туристическите дестинации

2.4. Приложение на икономико-математически апарат и информационни технологии при моделиране на туристически дейности

2.5. Резюме и изводи по втора глава

ГЛАВА 3. ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПРОЕКТНОТО И ФИНАНСОВОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ФОЛКЛОРЕН ФЕСТИВАЛ ПО ПРИМЕРА НА ФЕСТИВАЛА НА ХОРОИГРАЛЦИТЕ „ХАРИЗМАТА НА ХОРОТО“ - СВИЩОВ

3.1. Проектни измерения на фолклорния фестивал „Харизмата на хорото“ - Свищов

3.2. Анализ на резултатите от анкетно проучване на фолклорен фестивал „Харизмата на хорото“ - Свищов (2023 - 2025 г.)

3.3. Оптимизационни решения за ефективно управление на фолклорните фестивали

3.4. Резюме и изводи по трета глава

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Приложение № 1: Анкетна карта

Приложение № 2: Цифровизирани анкетни данни

Приложение № 3: Изследване на зависимости

Приложение № 4: Формиране на бранд

Библиография

II. Основно съдържание на дисертационния труд

Глава първа. Същностни аспекти и проектни измерения на фестивалите като специални туристически събития

Първа глава предлага широко теоретично изследване на фестивалите, като ги разглежда едновременно като културни практики, туристически събития, продукти и икономически феномени, от където и важни обекти на съвременното проектно и финансово обезпечаване и управление. Анализът започва с изясняване на понятийния апарат и възможните интерпретации на термина „фестивал“, като авторът се позовава върху теории и подходи от хуманитарните науки, културологията, икономиката, управлението и туризма. Обособяват се характеристиките, които превръщат фестивалите в специфичен елемент на събитийния туризъм със своята периодичност, публичност, художествена стойност и участието на цели общности, от една страна, но и като способност за генериране на многоаспектни социални и икономически ефекти, от друга.

Фестивалите се разглеждат като сложни, отворени системи, чието функциониране зависи от взаимодействието на множество участници - организатори, изпълнители, посетители, институции, спонсори, туристически оператори, медии. Отчита се техният потенциал да въздействат върху културната идентичност, социалната интеграция и имиджа на туристическите дестинации.

Акцентира се върху връзката между фестивалите и нематериалното културно наследство, като се обосновава необходимостта от проучване на фестивала не само като културно и туристическо събитие, но и като инструмент за териториален икономически просперитет.

Характеризирани са факторите, определящи развитието и организацията на фолклорните фестивали като сложна и взаимосвързана

система от икономически, социални, исторически, демографски и културни зависимости.

Икономическите и социалните фактори очертават материалната основа, върху която се активира туристическият интерес. Благосъстоянието на населението, професионалните умения, техническият напредък и транспортната достъпност създават предпоставките за активни пътувания, от където води и до по-висока посещаемост.

Историческите и културните особености, от своя страна, формират съдържателната уникалност на фестивала. Неговите стойност и привлекателност се явяват проекция на богатото наследство, традициите, обичаите и архитектурните паметници, които изграждат идентичността и културната му дълбочина.

В допълнение, демографските тенденции, като урбанизацията и обезлюдяването, поставят фолклорните фестивали в ролята на социален инструмент за оживяване на малки населени места, чрез привличане на външни посетители. Не на последно място, биомедицинските и екологичните условия, качеството на средата и природната уникалност играят роля за позитивното преживяване, особено за хора с афинитет към природата.

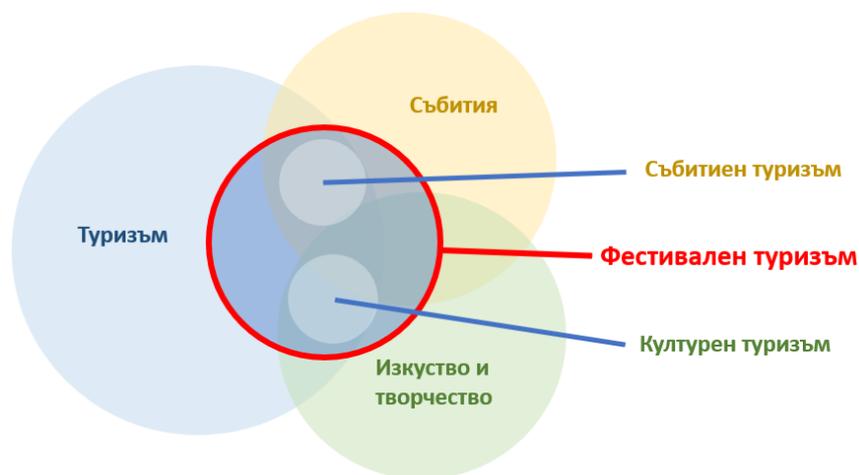
Характеризирани са и особено важните политически, социално-психологически и технологични фактори. Те очертават институционалната и комуникационната рамка в която фестивалите функционират. Политическата среда, нормативните регулации, международните и местните партньорства могат значително да улеснят или затруднят провеждането на подобни събития, особено при ограничени бюджети, които изискват държавна или общинска подкрепа. Социално-психологическите елементи, като медии, реклама, престиж, традиции, влияят върху мотивацията на посетителите и върху разширяването на фестивалната аудитория. Технологичните и материалните фактори, включително

комуникации, транспорт, обществено обслужване и логистика, осигуряват реалната инфраструктурна основа без която дори най-обещаващото събитие не може да генерира устойчивост. В съвкупност, тези фактори показват, че фолклорните фестивали са не само културни събития, а сложни социално-икономически системи, чиято успешна реализация зависи от широк спектър от външни и вътрешни условия.

Извършена е задълбочена систематизация на рисковете, съпътстващи фестивалната дейност: финансови, организационни, логистични, имиджови, здравни, обществени. Представена е методика за управление на риска чрез идентифициране, оценка, мониторинг и прилагане на превантивни мерки.

Характеризирани са многопосочните перспективи, които фолклорните фестивали разкриват, като значим инструмент за културно, социално и общностно развитие. Акцентираща се върху повишаването на образователното и културно ниво на населението в социален план, укрепват професионални контакти, активират партньорства и стимулират обмен на знания, умения и опит между специалисти, колективи и региони. Емоционалната ангажираност, която фестивалите поражда у участници и посетители, създава условия за споделени преживявания и социално включване - значителен социален капитал, пряко оказващ въздействие и върху местния бизнес и потенциала на местната среда.

Изследвани са устойчивостта в укрепването на чувството за принадлежност и локална идентичност, разширяването на социалните мрежи и създаването на трайни връзки, които продължават да функционират и след приключването на фестивала, и от там, провеждайки се ежегодно, фестивалите се превръщат в дългосрочен фактор за развитие не само като културни прояви, а и като двигател на социалната енергия, проектната и ресурсна мобилизация, бизнес инициативите и общностна жизненост, като цяло.

*Фигура 1.1. Място на фестивалния туризъм
в сферата на събитийния туризъм*

Фестивалният туризъм се формира в пресичането и се изразява чрез смесването на трите класически сфери на проявление на културен обмен: туризъм; събитийност; изкуство и творчество. Той обединява специфичната форма на туристическо пътуване, мотивирано от желанието за участие в определено събитие, стимулирано от възможността за участие и изява в културно-творческа инициатива (Фиг. 1.1.).

Достига се до множество констатации и изводи за комплексността на ефектите от специалните туристически събития. Правят се обобщения за ефективността на търговията, хотелиерството, ресторантьорството и други сфери на икономическа дейност и необходимостта от специфични и различни по функционалност организации и форми за провеждане и управление на тези бизнес-процеси. Извеждат се изводи върху необходимостта от поддържането на стандарти за качеството на услугите и свързаните с тях комплексни регионални инфраструктурни и икономически дадености и нуждата от тяхното поддържане и развитие.

Разглеждайки фестивала като дестинация за събитийен туризъм се наблюдават комплекс от взаимосвързани характеристики, които определят неговата привлекателност и устойчивост. На първо място, той се отличава с

иновативност, проявяваща се в непрекъснатото обновяване на програмата, формите на участие и начина на преживяване. Повторяемостта гарантира неговата разпознаваемост и превръщането му в традиция, а събитийността подчертава уникалния му характер. Той е ограничен във времето, но с висок емоционален и социален заряд (Фиг. 1.2).

Фигура 1.2. Характеристика на фестивала, като дестинация за събитийен туризъм

Фестивалът изпълнява и важна развлекателна функция, чрез която осигурява позитивни преживявания, културно съдържание и социални контакти. Това се допълва от предсказуемостта, която дава на участници и посетители увереност в качеството, организацията и логистиката на събитието. Всесезонността показва потенциала за провеждане при различни климатични условия и през различни периоди от годината, а масовостта подчертава широкия му социален обхват и възможността да привлича разнообразни групи посетители. Важен елемент е устойчивостта, която обхваща способността на фестивала да се развива дългосрочно, да поддържа

стабилна общност от участници, да привлича партньори и да допринася за местното икономическо и културно развитие.

Направеното изследване на теоретичните постановки върху термина „събитийен туризъм“ позволява обобщаване на различните научно-теоретически виждания. Приемайки техните съществени характеристики, авторът надгражда и обогатява понятието „събитийен туризъм“ като формулира своя дефиниция: Събитийният туризъм е страна от общия културен туризъм. Той е специален вид туристическа дейност, която привлича любителите на точно определени оригинални събития, провеждащи се извън територията на тяхното пребиваване, на точно определено място и в предварително определена времева рамка.

Подробното разкриване на разнообразни характерни черти и специфики в дефинициите води до обобщенията, че събитийният туризъм представлява специализиран вид туристическа дейност, съсредоточена върху пътуването до конкретна дестинация. Наблюдението или съпреживяването предполага значими, уникални, масови или редки събития: културни, спортни, социални или природни. Той интегрира елементи от културния туризъм, като обединява различни групи посетители около специфични прояви, които имат силен обществен, идентификационен и атракционен заряд. Така събитийният туризъм служи като инструмент за привличане на туристически потоци, изграждане на положителен регионален облик, стимулиране на местната икономика и развитие на туристическата инфраструктура.

Класификацията на специалните туристически събития обобщава основните типове прояви, които привличат туристи чрез своята тематична специфичност и емоционално преживяваща се същност. Гастрономическите събития предлагат дегустации, кулинарни демонстрации и срещи с местни традиции в храненето. Музикалните конкурси и фестивали създават среда за потапяне в изпълнителското изкуство и за социализация между фенове на

различни стилове. Националните тържества и празници разкриват културната идентичност, бита и историческите традиции на дадена общност. Изложбите и изложенията показват специфични продукти, умения или локални особености и често са съпътствани от демонстрации и тематични инсталации. Филмовите и театрални събития предлагат достъп до елитни културни форми и възможност за пряк контакт с творци и артисти. Спортните състезания привличат туристи чрез динамиката на съревнованието и възможността да преживеят атмосферата на престижни спортни арени и срещи с любими състезатели.

Изследването разглежда организацията и провеждането на специални туристически събития през призма на комплексните ресурси, необходими за тяхната реализация: териториални, технически, инфраструктурни, финансови, културни, информационни и човешки. Акцентът пада върху значението на модерната инфраструктура, социалната и туристическата база, работещите институции и активното участие на местната общност, които заедно формират условията за ефективно и устойчиво развитие на фолклорните фестивали като специфична форма на събитиен туризъм.

На основата на тези наблюдения се откриват широки възможности за проектни инициативи, свързани с модернизирание на специализираната инфраструктура за събития, разработване на устойчиви модели за финансиране, подобряване на социалната и туристическата среда, създаване на регионални комуникационни и маркетингови платформи, както и реализиране на общностни програми за ангажиране на местните жители. Такива инициативи могат да осигурят устойчивост, по-висока привлекателност на дестинацията и интегриране на фестивалите в дългосрочните стратегии за регионално развитие.

Проектните измерения в специалните туристически събития биха намерили израз в комплексен и интегриран проектен подход, предполагащ предварителен анализ на средата, план за осъществяване на основната

дейност, план за реализиране на задължителните и съпътстващи услуги, сценарий за оперативна координация, методология за събиране на информация и последваща оценка. Те водят до устойчиво управление на събитието, като способстват за превръщането му в редовно, повтаряемо, измеримо и подобряемо проектно начинание.

Глава втора. Фолклорните фестивали в контекста на регионалния туризъм - финансови и управленски аспекти

Глава втора изследва развитието на туристическата дестинация чрез фолклорен туризъм през призмата на установеният облик и бранд на туристическата територия. Разглеждат се съвкупностите от възприятия, очаквания, история и символи, които определят начина, по който обществото разпознава и оценява тази територията.

За да се превърне дадено място в разпознаваем туристически бранд, е необходимо съчетаване на обективните му характеристики: ресурси, инфраструктура, културни и природни дадености. От най-съществена важност са целенасочените политики, стратегическото планиране и активното партньорство между институции, бизнес, професионални общности и местни структури. Извеждат се обобщения, относно установяването на бранда чрез повишаване на конкурентоспособността, изграждане на уникална идентичност, подобряване на имиджа, потенциал за привличане на финансови ресурси и осигуряване на устойчиви практики за бъдещо развитие и популяризиране. В резултат, силният туристически бранд не само привлича инвестиции и нови потребители, но и създава престиж, повишава разпознаваемостта на региона и укрепва неговата дългосрочна привлекателност като дестинация.

Представена е авторова визуализация и интерпретация за формиране и развитие на бранда (Фиг. 2.1) на туристическа регионална дестинация,

която включва: формиране на образ на регионалното пространство като зона за туризъм; разработване на регионални програми за популяризиране; формиране на административно регионално обусловени брандове; формиране на регионално свързани марки, търговски и колекционерски знаци; брандиране на стоки и услуги като елементи на туристически интерес; образ на регионална архитектура като туристическа забележителност. Крайният етап от формиране облик на туристическа територия е нейното популяризиране.

Фигура 2.1. Формиране и развитие на бранд на туристическа регионална дестинация

Разсъждава се, вкл. с автори визуални графични и аналитични интерпретации, върху макро- и микросредата, определящи формирането на регионалния туристически бранд. Първата задава широкия контекст от исторически, природни, икономически и политически фактори, а втората оформя конкретния облик чрез ценности, асоциации, емоции и възприятия на потребители и местни общности. Заедно те изграждат сложната психосоциална конструкция на дестинационния бранд (Фиг. 2.2).

Фигура 2.2. Въздействие на целите при формирането на регионален туристически бранд под влиянието на микро и макро средата

Представената авторска визуална и аналитична концепция за алгоритъм в разработване на стратегия за развитие на фолклорния туризъм включва ясно обособени етапи, които изграждат последователна логика на планиране. Процесът започва с целеполагане, където се формулират реалистични цели, съответстващи на мисията и потенциала на региона. Следва оценка на перспективите, включваща анализ на вече реализирани събития, инициативи и тяхната ефективност. В етапа „предложения“ се идентифицират всички възможни форми на културни и фолклорни прояви, а при оценка на новите форми и ограниченията се преценяват регионалните ресурси, релевантният опит и съществуващите бариери. След това се преминава към финансово и правно осигуряване, което гарантира устойчивост на стратегията, и към регионално стратегиране, при което се избират ключови индикатори за ефективност и се дефинира целевата позиция на фолклорния туризъм в контекста на местното развитие (Фиг. 2.3).

Фигура 2.3. Алгоритъм за разработване на стратегия за развитие на фолклорния туризъм в региона

Заклучителните етапи са свързани с реализация и наблюдение. При провеждането на планираните събития се извършва анализ на туристическите потоци, потребителските предпочитания и инфраструктурната готовност. Накрая мониторингът осигурява оценка на резултатите чрез сравнение между планирани и постигнати показатели. Така цикълът се затваря, като позволява кръговрата в посока постоянно актуализиране на стратегията. По този начин алгоритъмът функционира като практичен инструмент за управление и проследяване на устойчивото развитие на фолклорния туризъм, гарантирайки балансирано съчетание между културна мисия, регионални приоритети и икономическа ефективност.

Подробно е характеризирано значението на прогнозирането в туристическото търсене, изграждане на взаимовръзки между значими икономически и социални показатели, оценка на привлекателността на териториите, анализ на инвестиционната активност и устойчивостта на туристическия бизнес, както и идентифициране на факторите, влияещи върху динамиката на сектора.

Тези направления при анализа на туристическите процеси се нуждаят от широк спектър икономико-математически подходи, сред които водещо място заемат иконометричните модели, като най-ефективният инструмент за количествено изследване на зависимости и прогнозиране на тенденции. Макар че в туристическата икономика се използват и други аналитични подходи: оптимизационни, пространствени, качествени, модели на теория на игрите, разпространение на иновации и ИТ-базирани модели, именно иконометричните техники се отличават със своята точност, възпроизводимост и приложимост и по-късно демонстрирани при емпиричният анализ върху проведеното анкетиране в трета глава.

Разгледани и анализирани са различни модели: иконометрични, оптимизационни, пространствени и динамични, чрез които се измерват факторите, влияещи върху туристическото търсене, ефективността на инвестициите и влиянието на социално-икономическите променливи. Представени са примери за прилагане на регресионни уравнения, модели за прогнозиране на времеви редове и методи за анализ на сезонността и доходността от туристическите събития. Аргументирано е значението на модели, които позволяват да се изследват дългосрочните тенденции в търсенето на туристически услуги и влиянието на политически, икономически и други фактори върху сектора.

Направени са множество обобщения и изводи относно фолклорният фестивал в контекста на фестивалния туризъм, като значим инструмент за регионално развитие, превръщащ културното фолклорно наследство в икономически актив. Ефективното му развитие изисква координирани усилия между местни власти, институции и бизнес, както и инвестиции в инфраструктура, маркетинг, дигитална видимост и оптимално управление, за да се реализира конкурентоспособен регионален туристически продукт. От тук следва отражението върху състоянието на регионалната икономика и финанси, стандарт на живот на населението, отражение върху историята,

религията, културата, манталитета, науката и образованието и общото ниво на развитие и напредък.

Чрез системен подход към планирането на фолклорния туризъм, намерил израз в алгоритъм, се очертават последователни етапи, от целеполагане и оценка на потенциала до мониторинг и обратна връзка. Иконометричните модели са изследвани като основен инструмент за количествен анализ на туристическите процеси, позволявайки прогнози за търсене, анализ на взаимовръзки и оценка на факторите, влияещи върху развитието на туризма, а от там и подпомагане на вземането на управленските решения на основание по-прецизни прогнози с видимост на ефектите от прилагането на иновации и добри практики.

Глава трета. Емпирично изследване на проектното и финансовото управление на фолклорен фестивал по примера на фестивала на хороигралците „Харизмата на хорото“ - Свищов

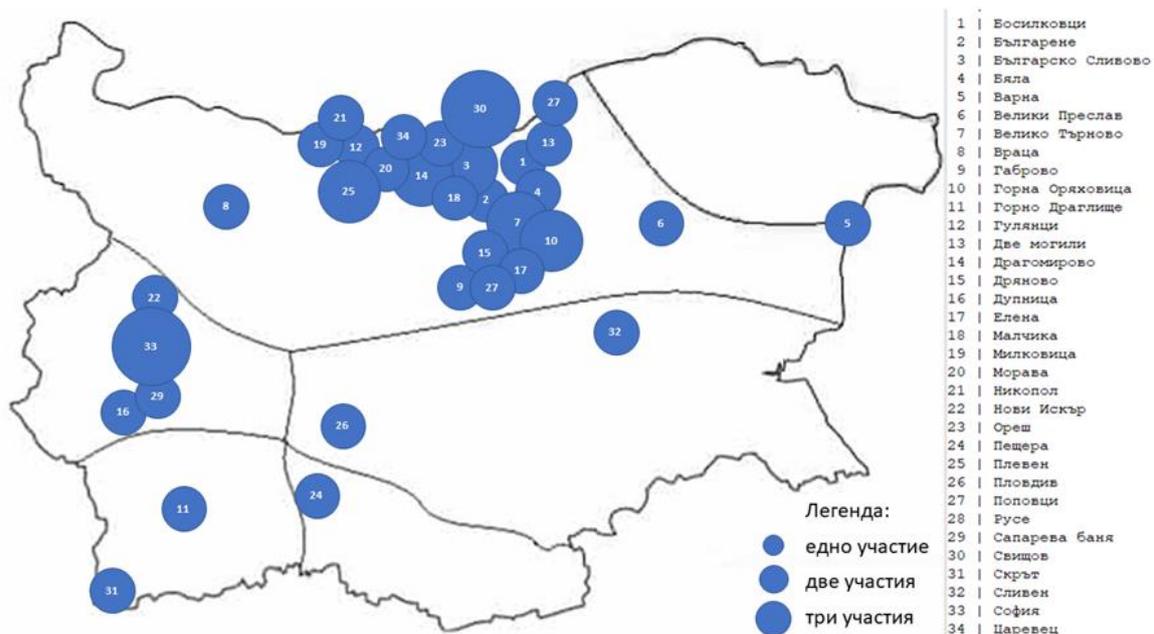
Трета глава представя емпиричното изследване на проектното и финансовото управление на фолклорния фестивал „Харизмата на хорото“ - Свищов. Авторът разглежда фестивала като реален пример на културен проект чийто замисъл, развитие и организация илюстрират принципите на съвременния събитийно-туристически мениджмънт. Изложението започва с дефиниране на проектните измерения: време, бюджет, качество, рискове, заинтересовани страни и комуникация. Проследява тяхното практическо приложение в рамките на конкретния фестивал. Чрез бизнес модел на фестивала са идентифицирани основните му компоненти: стойностното предложение, потребителските сегменти, каналите за комуникация, партньорствата и структурата на приходите и разходите. Тази част очертава фестивала не само като културно събитие, но и като бизнес проект с реални

финансови измерения, включващ разнообразни ресурси, участници и икономически ползи за региона.

Следващият подраздел въвежда SWOT анализа като инструмент за стратегическо планиране и оценка на рисковете. Авторът обобщава силните страни на фестивала: подкрепата на общинската власт, ангажираността на професионални и самодейни творци, достъпността на събитието и потенциала за икономическо и социално въздействие. Като слабости са очертани ограниченият бюджет, зависимостта от доброволчески труд и несъвършенствата в инфраструктурата на мястото на провеждане. Сред възможностите се открояват перспективите за спонсорство, синергия с местния бизнес и включване на фестивала в национални и европейски културни програми. Външните заплахи са свързани основно с климатични условия, организационни рискове и липса на системна държавна подкрепа. SWOT анализът показва, че фестивалът има стабилен потенциал за устойчиво развитие, но изисква по-структурирана финансова и институционална рамка.

Вторият параграф на главата е посветена на емпиричното анкетно проучване сред участниците във фестивала през трите издания (2023 - 2025 г.). Анкетата, съдържаща 20 въпроса. Проведена е сред 227 респонденти и е обработена чрез комбинирани статистически методи. Основните цели на изследването са да се оцени удовлетвореността, мотивацията и социалното въздействие на фестивала, както и нагласите към финансирането и държавната подкрепа. Анализът на данните разкрива важни тенденции: доминиране на личното финансиране, стабилна готовност за повторно участие, нарастваща роля на читалищата като традиционни носители на фолклора и изключително висока оценка за организацията на събитието. Почти пълният консенсус по въпросите за препоръчване и семейно участие потвърждава високото доверие и социалната енергия, която фестивалът генерира.

Защитавайки тезата, че фестивалът се явява социален и културен феномен, резултатите от анкетата еднозначно потвърждават, че събитието надхвърля рамките на сценичното представяне. То създава нови социални връзки, мотивира междуобщностни контакти и генерира културен капитал. Участниците възприемат фестивала като форма на туризъм и културно образование (Фиг. 3.1).

Фигура 3.1. Карта на участвалите по населените места с честота на броя им за периода 2023-2025 г.

Над 90% споделят, че са научили нови неща за фолклора и историята на Свищов. Това превръща фестивала в своеобразна творческо хранилище на българските традиции, където научаването се осъществява чрез преживяване, емоция и общностно участие. Изследването доказва, че културните събития от подобен тип имат потенциала да се превърнат в основен инструмент за популяризиране на нематериалното наследство и развитие на устойчив културен туризъм.

Потвърждава се превръщането на фестивала „Харизмата на хорото“ в модел за ефективно проектно и финансово управление в областта на

културния туризъм. Представеният емпиричен анализ доказва, че личната мотивация и общностната подкрепа могат да компенсират липсата на институционални ресурси. Съществена ценност за обективната доказуемост на хипотезите е измерената емоционална ангажираност на участниците, явяваща се ключов фактор за устойчивостта на събитието. Авторът предлага редица препоръки за подобряване на финансовата обезпеченост, повишаване на дигиталната видимост и смисъла от интегрирането на фестивала в регионални стратегии за развитие на културния туризъм. Параграф трети систематизира натрупания емпиричен материал като извежда подробни практически приложими изводи, които могат да подпомогнат бъдещото стратегическо управление на събитието, а по аналогия и други културни инициативи от подобен тип.

След емпиричното проучване следват логичните постаналитични разсъждения в посока прогнозирането в туризма. Извеждат се констатации, че то е ключов инструмент за устойчиво управление на сектора, тъй като позволява да се предвидят тенденциите в туристическото търсене, да се планират политики, образователни програми, маркетингови дейности и ресурсно осигуряване в съответствие с бъдещите нужди на пазара. Прогнозирането създава условия за последващо ефективно подпомагане на рентабилността на туристическите организации, чрез използване на количествени методи и качествени подходи - от една страна, основани на статистически данни и математически зависимости (екстраполационни техники, експоненциално изглаждане, регресионни модели, ARIMA и др.), а от друга, базирани на експертни оценки и сценарийно планиране (метод Делфи, сценарийни анализи). Извеждат се заключения върху избора на подходящ метод в зависимост от целите, наличната информация и ресурсите, вкл. чрез комбиниране на количествени и качествени техники, водещи до по-надеждни, адаптивни и приложими прогнози.

Акцентирайки моделирането на търсенето на входящ и събитиен туризъм, чрез иконометричен анализ, се изследва как икономическите, политическите, социалните и културни фактори влияят върху броя на туристите пристигащи в даден регион. Регресионните модели, използващи показатели като БВП, икономическа свобода, политическа стабилност, заетост, работно време, културно наследство и др. описват поведенческите механизми, които формират решението за посещение, но позволява и да се оцени не само покупателната способност, а и мобилността, мотивацията, времевите ограничения, културните предпочитания, реакцията към външни фактори. В контекста на фестивалния и фолклорния туризъм, моделите показват, че събитията функционират като катализатор за социално-икономическо развитие, генерирайки приходи, работни места и мултипликативни ефекти за местната икономика. Търсенето зависи от програмата, достъпността, репутацията на събитието и ценовата политика, докато предлагането е ограничено от разходи, инфраструктура, регулации и конкуренцията в сектор. Външните икономически и социални тенденции допълнително оформят условията в които се развиват както входящият, така и фестивалният туризъм, превръщайки икономическото моделиране освен в комплексна, но и в ключова задача за стратегическо планиране.

Главата завършва с логичното извеждане на подробни препоръки за развитие на политиките в сферата на фолклорните фестивали и в частност фестивала „Харизмата на хората“. Достига се до изводи за стратегическия смисъл на събитието за регионалното развитие, социалната свързаност и културната идентичност. При силна лична ангажираност на участниците, макар и с ограничена институционална подкрепа, доминиране на неформалните информационни канали и значим потенциал за развитие на съпътстващ културен туризъм, фестивалът се явява посредник между традициите и съвременността, като обединител на общности и като носител на икономически ефекти за град Свищов.

Изказват се множество препоръки, насочени към укрепване на дигиталната видимост, развитие на партньорствата, интегриране на фестивала в туристическите стратегии на града, създаване на мрежи между фолклорните общности и осигуряване на устойчиви механизми за финансиране. В този смисъл, цялостното теоретико-емпирично изследване надхвърля традиционния замисъл на подобни проучвания, целящи най-вече да измерят удовлетвореност на участниците, а цели да послужи като основа за стратегическо планиране, формулиране на политики и разкриване на ключови фактори, в подкрепа утвърждаването на фестивала като устойчив елемент от културния и туристически облик на региона.

Заключение

Дисертационният труд представя цялостно, системно и интердисциплинарно изследване на фолклорните фестивали като специфична форма на събитийен туризъм и като инструмент за устойчиво регионално развитие. В резултат от проведеното изследване са постигнати значими теоретични, методологични и практически резултати, които дават основание за следните обобщения и заключения.

Фестивалният туризъм е интегрирана социално-икономическа система, в която културните, финансовите и организационните аспекти на проявление действат синергийно, и водят към постигане на комплексен резултат, надхвърлящ многократно ефектите от възможни индивидуални несистемни проявления. Той притежава потенциала едновременно да популяризира културното наследство, да генерира икономически ефекти и да укрепва социалното взаимодействие в регионален, национален и дори в международен контекст.

Теоретичните основи на събитийния и фестивалния туризъм са задълбочено анализирани, като са предложени авторови дефиниции, надграждащи традиционните подходи и разглеждащи фестивалите не само

като празнична форма на проявление на културен аспект от живота, бита и традициите, а като организирана икономическа и комуникационна платформа, способна да създава добавена стойност за региона домакин.

Изследването разкрива историческата еволюция на фестивалите, от такива с религиозно и ритуално начало към съвременни многожанрови културни събития, еволюцията на които е закономерна реакция на обществената потребност от идентичност, принадлежност и общностно преживяване.

На методологично ниво е разработен модел за изграждане на туристически облик на територията, в който фестивалите се разглеждат като ключов елемент за регионално позициониране и брандиране. Моделът интегрира фактори като ресурсен потенциал, културни традиции, инфраструктура и локални общности.

Разработен е алгоритъм за създаване на стратегия за развитие на фолклорен туризъм, който предлага последователни етапи за планиране, организация, реализация и мониторинг на събитията. Този алгоритъм има висока приложимост за общинските и регионалните администрации. Предложена е и система за мониторинг на устойчивото развитие на туристическите дестинации, основана на набор от критерии и показатели за състояние и управление, чрез инструментариум за измерване на ефективността, социалната значимост и устойчивостта на фестивалните инициативи.

Във втората глава се демонстрира интегриране на икономико-математически и информационни технологии при моделирането на туристическите процеси, включително чрез прогнозиране на посещаемост, оценка на ефективността и определяне на зависимости между социално-икономически фактори с прилагане на количествени методи.

Емпиричното изследване върху фестивала „Харизмата на хорото“ - Свищов доказва, че местните фолклорни прояви притежават висок

потенциал за икономическо и културно въздействие. Анализът на анкетните данни за 2023, 2024 и 2025 г. очертава положителни зависимости между типа организация, начина на финансиране и обществените нагласи за държавна подкрепа на подобни събития. Може да се направи извода, че ефективното проектно и финансово управление на фестивалите води до повишаване на тяхната устойчивост и конкурентоспособност, както и до възможна висока ефективност и оптимизиране формите на публично-частното партньорство в сферата на културния туризъм.

Сред практическите изводи се откроява необходимостта от стратегическо използване на фестивалите като инструмент за дестинационно маркетинг, насърчаване на местното предприемачество и културното разнообразие. Прилагането на дигитални технологии и социални мрежи се утвърждава като ключов елемент за популяризация и взаимодействие с потребителите. Изследването допринася и за научно-приложната обосновка на проектния подход в културния мениджмънт, където фестивалът се разглежда като проект със специфичен жизнен цикъл, цели, ресурси и заинтересовани страни. Това позволява прецизно планиране, финансиране и последваща оценка на ефективността.

Обобщавайки всичко по-горе, дисертационният трудът доказва, че фолклорният фестивал не е само културно събитие, а и комплексен икономически и социален феномен, обединяващ общности, организация и управление, в посока поддържане и развитие на културните традиции като устойчив модел за стимулиране и въздействие върху местното икономическо развитие, социалното привличане и регионалната разпознаваемост през призмата на националната култура.

III. Насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията

Разглеждането на фолклорните фестивали като специални туристически събития открива широк спектър от възможности за бъдещи научни изследвания. На основата на постигнатите резултати и установените ограничения в рамките на настоящата дисертация могат да бъдат формулирани няколко основни направления, които имат потенциал да обогатят теоретичната и приложната рамка в следните насоки:

Бъдещи разработки могат да включват усъвършенстване на моделите за проектно управление чрез внедряване на иновационни подходи, например адаптивни на Agile-методологии, системи за управление на риска, модели за капацитетно планиране и др.

Второ, във финансов аспект остава значителен потенциал за развитие на алтернативни модели на финансиране на фолклорните фестивали с финансови механизми като спонсорство, дарителски кампании и хибридни модели, комбиниращи различни източници.

Отделен фокус може да бъде поставен върху изследването на конкретни, локални добавени стойности, например сред малките бизнеси. Подобни индикативни доклади биха подпомогнали бъдещи стратегически и бюджетни решения на общинските администрации и организаторите.

Не на последно място, значим принос може да бъде постигнат чрез специфични междудисциплинарни проучвания, които да комбинират освен икономически, така и специфични социологически, психологически, образователни, културологични и други параметри за изследване. По този начин биха могли да се наблюдават и проучат специфични аспекти на мотивация на участниците, параметри на техните локални общности, ролята на социалните мрежи, други механизми, чрез които фестивалите изграждат устойчив социален капитал.

IV. Справка за научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд

С направените анализи, проведените изследвания на добри практики за управление на проектни фолклорни фестивали и предложеното иконометрично моделиране на проектното и финансовото управление на фолклорен фестивал са решени основните задачи, с което напълно е постигната целта на дисертационния труд.

Извършените теоретични изследвания, апробация и анализ на постигнати резултати дават основание за формулирането на следните приноси на дисертационния труд:

1. Научно-теоретични приноси:

Изградена е концептуална рамка на фолклорните фестивали като специфичен тип събитийни туристически прояви, при която фестивалът се разглежда не само като културен акт, а като икономическа, социална и комуникационна система с измерими ефекти върху регионалното развитие. Тази постановка разширява класическите разбирания за ролята на събитийния туризъм в съвременната културна икономика.

Разработен е интегративен теоретичен модел на взаимодействие между култура, туризъм и регионално развитие, в който фолклорните фестивали се позиционират като медиатор между локалната идентичност и националната туристическа политика. Моделът обосновава връзката между нематериалното културно наследство и устойчивия туристически продукт.

2. Системно-методологични приноси:

Предложен е алгоритъм за стратегическо планиране и управление на културни и фолклорни събития, включващ последователни етапи: анализ на потенциала, формулиране на цели, осигуряване на ресурси, изпълнение и

оценка на резултатите. Алгоритъмът е приложен както за общинско, така и за неправителствено управление на културни проекти.

Разработена е система от критерии и показатели за мониторинг на устойчивото развитие на туристическите дестинации чрез фестивални прояви. Методиката включва количествени и качествени индикатори за измерване на социалното въздействие, културната ефективност и икономическата резултатност, което я прави ценен инструмент за публичните институции и научните изследвания в областта.

3. Научно-приложни приноси:

Създаден и приложен е анкетен инструментариум за изследване на социално-икономическите и културните ефекти на фолклорните фестивали, който е използван три последователни години (2023-2025) при проучването на фестивала „Харизмата на хората“ - Свищов. Изградена е надеждна база данни за оценка на нагласите на участниците във фестивала.

Разработени са и приложени модели за анализ и прогнозиране на фестивалните процеси чрез статистически и икономико-математически методи, включително тестове за доказване на хипотези, непараметрични проверки и логистично моделиране. Резултатите доказват наличието на значими зависимости между типа организация, начина на финансиране и обществената подкрепа, като по този начин се осигурява научно обоснована основа за управленски решения и заключения за финансовата обезпеченост, обвързаността с регионалната социална, икономическа и историческа дадености, възприемането на фолклорния фестивал като туристическо събитие, и развитието на културната политика в България.

Предложена е технология за създаване и прилагане на мониторинг на устойчивото развитие на туризма в туристическите дестинации, която отчита глобалните критерии за устойчиво развитие на туризма, препоръчани от Световната организация на туризма. Въз основа на тях се предлагат

адаптирани критерии, приложими за нашата страна. Разработените за всеки критерий „индикатори за състояние“ и „управленски показатели“ се основават на събрани статистически данни и механизми за управление, определени с нормативни актове.

V. Списък с публикациите на докторанта

Статии:

Томова, Захарина. Ефекти от провеждането на международни фестивали. Сп. Научен атлас, 2024, брой 8 [Онлайн], URL: <https://scientificatlas.com/article/analiz-na-vidovete-organizatsii>, ISSN 2738-7518 // 10 кредита

Научни доклади:

1. Томова, Захарина. Анализ на проблемите на организирането и финансирането на международни фестивали. Кръгла маса „ГЛОБАЛНА ИКОНОМИКА И БИЗНЕС“, посветена на 30 години катедра „МИО“, Сборник доклади - Свищов, 29 септември 2023 г., с. 26-35, АИ Ценов, ISBN 978-954-23-2421-8 // 10 кредита

2. Томова, Захарина. Проблеми при финансиране на фестивалите в условия на криза. Юбилейна международна научнопрактическа конференция „ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ФИНАНСИТЕ И СТОПАНСКАТА ОТЧЕТНОСТ В УСЛОВИЯТА НА МНОЖЕСТВЕНИ КРИЗИ“. Сборник доклади, 9-10 ноември 2023, с. 128-134, АИ Ценов, ISBN 978-954-23-2426-3 (печатно), ISBN 978-954-23-2427-0 [Онлайн], DOI <https://doi.org/10.58861/tae.cf.9789542324270> // 10 кредита

**VI. Справка за съответствие с националните изисквания по
Правилника за приложение на Закона за развитие на академичния
състав в Република България**

Национално изискване в брой точки: 30

Брой статии, индексирани в НАЦИД – 1 бр.

Брой доклади, индексирани в НАЦИД: 2 бр.

Отчетени от автора точки чрез статии и научни доклади: **30,00**

VII. Декларация за оригиналност на дисертационния труд

Дисертационният труд в обем от 217 страници, под заглавие: *„Финансово управление и проекти измерения на фолклорните фестивали като специални туристически събития“* е автентичен и представлява собствена научна продукция на автора. В него са използвани авторски идеи, текстове и визуализация чрез графики, схеми, таблици и формули, като са спазени всички изисквания на Закона за авторското и сродните му права чрез надлежно цитиране и позоваване на чужда авторска мисъл, както и данни, включително:

1. Постигнатите в дисертационния труд резултати и изведени приноси са оригинални и не са заимствани от изследвания и публикации, в които авторът няма участия.
2. Представената от автора информация във вид на копия на документи и публикации, лично съставени справки и др. съответства на обективната истина.
3. Научните резултати, които са получени, описани и/или публикувани от други автори, са надлежно и подробно цитирани в библиографията.

.....

Докторант Захарина Томова